

Jongeren onder de 16 jaar en het aanbod van alcohol

Laatst gewijzigd: 28 maart 2006

Kinderen tussen de 10 tot 15 jaar zijn de laatste jaren steeds meer gaan drinken (Monshouwer et al, 2004). Ondanks dat de wettelijke leeftijdsgrens voor de aankoop van zwakalcoholhoudende drank op 16 jaar ligt, slagen veel jongeren er in buitenshuis hun drankjes te kopen. De afgelopen jaren is op diverse terreinen onderzoek gedaan naar de verkrijgbaarheid en beschikbaarheid van alcoholhoudende drank voor jongeren onder de 16 jaar. Dit factsheet geeft een overzicht van de meest relevante studies naar het gebruik en de verstrekking van alcohol met betrekking tot minderjarige tieners.

1. Alcoholgebruik door Nederlandse tieners

Het alcoholgebruik door Nederlandse jongeren onder de zestien wordt periodiek gepeild door diverse organisaties. De volgende cijfers zijn het meest actueel:

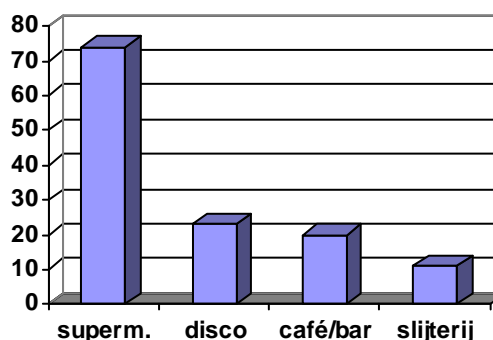
- Bijna de helft van alle kinderen tot 15 jaar (45%) heeft wel eens een glas alcohol gedronken (Pol en Duijser, 2003).
- Bijna de helft van alle veertienjarigen (49%) is al eens dronken geweest (Monshouwer e.a., 2004).
- Mixdrank is de populairste drank voor kinderen t/m 15 jaar (Monshouwer e.a., 2004).

De laatste jaren is het alcoholgebruik van jonge tieners gestegen. De grootste reden voor deze stijging is de toegenomen consumptie door meisjes (Monshouwer et al, 2004). Had in 1999 nog 38% van de twaalfjarige meisjes gedronken, in 2003 was dit percentage van 68%.

2. Alcoholgebruik via reguliere verstrekkers

Eenderde van de 14-jarigen (32%) en de helft van de vijftienjarige tieners (54%) heeft wel eens alcohol gekocht (Klungers, 2004). De jongeren kopen de alcohol vooral in supermarkten (74%). Ook in discotheken, cafés en slijterijen kunnen jongeren onder de 16 jaar aan alcohol komen. (zie figuur 1). Tot op heden is er nog geen onderzoek gedaan naar het alcoholgebruik van jongeren in sportkantines, buurthuizen en andere verenigingen.

Figuur 1: Verkooppunten waar jongeren alcohol kopen (in percentages)

3. Verkrijgbaarheid van drank onder de 16 jaar

Uit onderzoek van de Voedsel en Warenautoriteit blijkt dat de kans dat een jongere onder de 16 jaar een succesvolle aankoop poging doet voor alcoholhoudende drank groter is dan 90 procent (VWA, 2003). De VWA geeft aan dat de kans op succes in bars en cafés waarschijnlijk het hoogst is (98%). Uit veldonderzoek met 15-jarige 'mysteryshoppers' blijkt dat de kans op een succesvolle aankoop in een supermarkt inderdaad ongeveer 90 procent is (Gosselt, 2006).

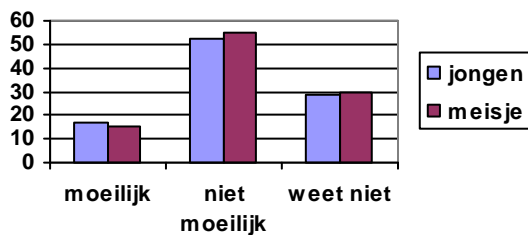
Identiteitsfraude

Uit het onderzoek 'Rommelen met je identiteit' dat in 2005 is uitgevoerd in opdracht van STAP bleek dat 31 procent van de jongeren die uitgaat wel eens gebruik maakt van een vals legitimatiebewijs om een horecagelegenheid binnen te kunnen komen (Mulder, 2005^a). De meeste jongeren (16%) maken gebruik van een geleende of aangepaste identiteitskaart. Andere middelen zijn het lenen van een paspoort, of het vervalsen van een schoolpas, een CJP pas of een OV-kaart.

Het blijkt voor jongeren niet moeilijk te zijn een kroeg binnen te komen als ze nog niet voldoen aan de leeftijdsgrens van de betreffende bar of discotheek (figuur 2).

Meer dan de helft van de jongens (52%) en meisjes (55%) geeft aan makkelijk binnen te komen ondanks dat ze nog niet oud genoeg zijn.

Figuur 2: Hoe moeilijk is het om een kroeg binnen te komen als je nog niet oud genoeg bent (in percentages)

Bijna de helft van de jongeren onder de 16 jaar gaf in 2005 aan ook het komende jaar wellicht gebruik te gaan maken van een vals legitimatiebewijs.

4. Alcoholgebruik op schoolfeesten

In 2002 bleek dat alcoholverstrekking op scholen meer regel dan uitzondering is (Broersen, 2002). In 2005 heeft STAP dit onderzoek herhaald op 50 scholen voor voortgezet onderwijs (Mulder, 2005^a). De twee belangrijke conclusies uit het onderzoek zijn:

- I. Steeds meer scholen schenken alcohol op hun schoolfeest
- II. Jongeren onder de zestien jaar kunnen op schoolfeesten relatief eenvoudig aan alcohol komen.

Op 76 procent van de scholen voor voortgezet onderwijs wordt alcohol geschonken (Mulder, 2005^b). De meeste scholen (59%) organiseren hun schoolfeest in een discotheek of bar.

In 2005 had de helft van de jongeren onder de zestien jaar wel eens alcohol gedronken op het schoolfeest (51%). Het grootste gedeelte van deze groep (64%) koopt zelf zijn drankje en geeft aan dat het niet moeilijk is om aan alcohol te komen (67%). Eén op de drie jongeren op een gemiddeld schoolfeest drinkt meer dan 5 glazen alcohol en is daarmee een overmatige drinker. Ruim eenderde van de jongeren (37%) drinkt wel eens in voor het schoolfeest. Een opvallend onderzoeksresultaat was dat ruim tweederde van de jongeren (68%) een schoolfeest zonder alcohol toch wel een leuk schoolfeest vindt.

5. Alcoholgebruik in 'Keten en Hokken'

Voor veel bars en discotheken gelden leeftijdsgrenzen en is de prijs voor alcoholhoudende drank relatief hoog. In bepaalde regio's creëren jongeren daarom ontmoetingsplekken in semi-particuliere ruimtes. Deze drinklocaties, ook wel keten of hokken genoemd, vinden we vooral terug in plattelandsregio's (Mulder, 2005^c). Het alcoholgebruik door jongeren in plattelandsregio's is relatief gezien hoog blijkt uit regionale GGD cijfers over alcoholgebruik onder tieners.

Uit landelijk veldonderzoek blijkt dat jongeren in een keet gemiddeld ongeveer 10-12 flesjes bier per avond drinken. Deze hoeveelheid is vergelijkbaar met het gebruik van vakantie vierende jongeren in Nederland (Knibbe, 2001). Er zijn in Nederland naar schatting ongeveer 1500 keten, waar gemiddeld ongeveer 20-25 jongeren meerdere avonden per week samenkomen.

6. Hoe komt het dat jongeren onder de 16 jaar zo eenvoudig aan alcohol komen?

Er zijn verschillende verklaringen te geven voor het gemak waarmee jongeren onder de wettelijke leeftijdsgrens toch aan alcohol kunnen komen. Een factor die zeker een belangrijke rol speelt is de beperkte handhavingscapaciteit in Nederland. Er zijn te weinig Drank- en Horecawet controleurs om alle alcoholverstrekkers structureel te kunnen controleren op overtredingen van de leeftijdsgrenzen. Ook zijn de sancties voor het overtreden van de leeftijdsgrenzen voor een verstrekker relatief laag vergeleken met de extra omzet die de verkoop aan deze doelgroep oplevert. Verstrekkers van alcohol zijn bovendien niet altijd goed opgeleid. Zowel in keten en hokken als op schoolfeesten wordt drank vaak verstrekt door onervaren personen die niet beschikken over de vereiste diploma's.

Een laatste verklaring betreft de veranderde en meer tolerante familiesfeer rondom alcoholgebruik. Uit onderzoek van de Universiteit Twente bleek dat 30 procent van de ouders van 10-15 jarigen speciaal mixdranken koopt voor hun kind (van Hoof, 2005). Anders dan de verkoop van alcoholhoudende dranken aan jongeren onder de 16 jaar, is het gebruik van alcohol in privé-situaties niet gereguleerd.

Bronnen

- Broersen, S. (2002). *Alcoholverstrekking op scholen*. Leiden: research voor beleid.
- Gosselt, J.F. (2006). "Drank kopen kent geen leeftijd" *Alcoholverkoop aan jongeren onder de wettelijk toegestane leeftijdsgrens: een onderzoeksprotocol en een studie naar de naleving van de Nederlandse Drank- en Horecawet*. Utrecht: STAP.
- Klungers, J. (2004). *Jonge tieners en alcohol. Onderzoek naar het alcoholgebruik, de bekendheid met merken, het verkrijgen van alcohol en de opvoeding onder jongeren van elf tot en met vijftien jaar*. Utrecht: STAP.
- Knibbe, R.A. (2001). *Drankgebruik jongeren op vakantie: externe invloeden*. Studiemiddag over nieuwe kansen voor een gemeentelijk alcoholbeleid. Woerden: NIGZ.
- Monshouwer, K., Dorsselaer, S. van, Gorter, A., Verdurmen, J. en Vollebergh, W. (2004). *Jeugd en riskant gedrag. Kerngegevens uit het peilstationsonderzoek 2003*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Mulder, J. (2005^a). *Rommelen met je identiteit*. Utrecht: STAP
- Mulder, J. (2005^b). *Drinken op school*. Utrecht: STAP
- Mulder, J. (2005^c). *Alcoholgebruik en veiligheid binnen semi-particuliere settings*. Utrecht: STAP.
- Pol, Martine van de & Duijser, Elisabeth (2003). *Meting alcoholgebruik jongeren. Onderzoek onder Nederlandse jongeren 10 t/m 15 jaar*. Amsterdam: NIPO.
- Van Hoof, J.J. (2005). *Mixdrankjes uit de supermarkt?* Enschede: Universiteit Twente.
- VWA (2003). *Monitor provision of alcohol to youths 2003*. Den Haag: VWA.